

Asia: VN/6802/2020

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

STTK toteaa, että teknologian hyvään soveltamiseen kuuluu tietoinen pyrkimys edistää teknologian avulla joitain arvokkaiksi kat-sottuja yhteiskunnallisia tavoitteita. Tällaisia ovat yksilön perusoikeuksien turvaaminen ja henkilökohtaisen tietosuojan varmistaminen.

STTK korostaa kaikessa digitaalisessa kehittämisessä ihmiskeskeistä lähestymistapaa ja tavoitetta parantaa kansalaisten osallisuutta, luottamusta ja yhteiskunnan demokratiakehitystä, sekä perusoikeuksien ja erityisesti henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn noudattamista.

STTK edellyttää, että palvelujen kehittämiseen sisällytetään sellaista säätelyä, jolla turvataan yksilön tietosuoja ja yksilön vahvat oikeudet omien tietojen hallintaan.

Valtiovarainministeriön arviomuistiossa kuvataan henkilöllisyyden osoittamiseen liittyviä muutostekijöitä digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi sekä arvioidaan ehdotettuja muutoksia oikeudellisesta näkökulmasta.

Ehdotuksessa viitataan Eurooppa-neuvoston päätelmiin (2.10.2020), joissa korostetaan tarvetta mahdollistaa kansalaisille oman digitaalisen identiteettinsä hallinta, joka samalla mahdollistaisi pääsyn julkisen ja yksityisen sektorin palveluihin ja rajat ylittäviin palveluihin.

STTK kannattaa sitä, että viranomaisen tuottaa tällaisen digitaalisen todisteen ja siihen liittyvän palvelun, ja että ne olisivat osana julkisen sektorin digitaalisiin palveluihin tunnistautumista yksityisen sektorin palvelujen lisäksi.

Olisi toivottavaa kehittää sellaisia henkilökohtaisen tunnistautumisen järjestelmiä, joita hallinnoivat vain yksilöt itse. Kansalaiset voisivat myös laskuttaa omien tietojensa käytöstä esim. yrityksiä, kieltää kokonaan joidenkin tietojensa käytön tai tuhota haluamansa tiedot.

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtiovarainministeriön hankkeen tavoitteena on luoda sellainen toiminnallinen ratkaisu, jolla voidaan varmistaa henkilöllisyyden osoittaminen digitaalisissa palveluissa. Hankkeessa ehdotetaan viranomaisten tuottamaa digitaalista todistusta, joka todistaa yksilön henkilöllisyyden. Tähän digitaaliseen todistukseen kytketään digitaalinen tallennusmenetelmä, ”digitaalinen lompakko”, jonne henkilöllisyys tallennetaan. Tämä mahdollistaisi myös digitaalisen henkilökortin toteutuksen.

STTK:n mielestä julkisen ja yksityisen sektorin tiedon turvallisuutta, kuten esim. henkilöllisyyden varmistamisen digitaalisia välineitä, ei voi jättää vapaaehtoisten pelisääntöjen varaan, vaan tässä tarvitaan yksityisyyden turvaavaa ja eettiset periaatteet sisältävää lainsäädäntöä. Muutoin luottamusta kansalaisten ja yritysten/julkisen sektorin välille on mahdotonta rakentaa.

Valtiovarainministeriön hankkeessa tunnistettiin suurimpina esteinä sähköisen tunnistamisen käytölle digitaalisissa palveluissa varsinaisten asiointipalvelujen vaikeakäyttöisyys. Osa käyttäjistä on toisaalta edelleen sähköisen tunnistamisen käyttömahdollisuuksien ulkopuolella.

STTK pitää tärkeänä varmistaa, että julkisten palvelujen digitalisoinnissa on tarjolla kattavasti myös vaihtoehtoisia palvelukanavia, joiden avulla asiointi voidaan tehdä henkilökohtaisesti. Henkilökohtaisen palvelun tarvetta ei saa aliarvioida, vaan suunnittelussa on oltava alusta lähtien mukana realistinen kuva erilaisista asiakasryhmistä ja heidän palvelutarpeistaan.

Henkilökohtainen palvelu on rakennettava alusta lähtien sisälle kaikkiin digitaalista asiakkuutta tavoitteleviin palvelukonsepteihin, jotta vältytään asiakkaille oikeanlaisen palvelumallin puutteesta johtuvista hankaluuksista ja lisäkustannuksista. Tämä koskee myös digitaalista henkilökorttia.

STTK kannattaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksia saada käyttöönsä digitaalinen identiteetti ja hyödyntää sitä asioidessa. Yhtä tärkeää on edistää toimintarajoitteisten kuluttajien digitaalisen identiteetin saanti- ja käyttömahdollisuuksia.

3) Kommentit arviomuiston sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

STTK muistuttaa, että yksilön perusoikeuksien näkökulmasta julkisen sektorin on turvattava kansalaisille mahdollisuudet ja välineet sähköiseen asiointiin osallistumisoikeuksien, hyvän hallinnon ja yhdenvertaisuuden nimissä. Julkinen hallintotehtävä on käsitettävä ensisijaiseksi, mikäli digiprosessien koetaan hämärtävän yksityisen ja viranomaistoimijan rajoja. Koko hankkeen lähtökohtina tulee olla perusoikeuksien toteutuminen digitaalisten palvelujen

käytössä sekä vahva sähköinen tunnistaminen.

4) Muut kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Digitaalisen henkilökortin ja erilaisten omadata-järjestelmien käyttö viranomaispalveluissa on hyvä askel eteenpäin sujuvan palvelun kehittämisessä. Se kuitenkin edellyttää valmista lainsäädäntöä ennen kuin järjestelmä lanseerataan kansalaisten käyttöön. Järjestelmän onnistunut lanseeraus edellyttää riittävän isoja, kattavia ja ajallisesti pitkäjänteisiä koulutus- ja tiedotuskampanjoita niin kansalaisille, että viranomaisille itselleen.

Digitaalisen henkilökortin luotettavuus tarkoittaa vahvaa järjestelmän kehityksen ja seurannan eettisyyttä, ”valmista” tuotetta (ei harjoittelukappaleita!), sekä vahvaa tietosuojaa ja -turvaa. Luotettavuuteen kuuluu itseisarvoisesti järjestelmän valvonta, nopea huolto ja edelleen kehittäminen. Erityisesti verovaroin kehitetyn julkisen palvelun järjestelmän pitää olla julkisesti valvottu ja sen toiminnasta pitää löytyä selkeät vastuutahot.

Laurila Tiinamarju
STTK ry